

De zachte krachten

Zalig de zachtmoedigen - Zalig de vredestiters

Viering zondag 21 september 2025

De Paaskaars brandt al

Openingslied – Huis van leven (Tekst en muziek: Chris Fictoor)

Huis van leven, huis van vieren,
huis dat vrienden vindt.
Huis van geboorte, huis van het helen,
huis van liefde, vol muziek.

Welkom

Goedemorgen allemaal. En welkom in deze liedviering. En ook een hartelijk welkom voor de mensen die elders deze viering met ons meevieren via de livestream.

Welkom in dit huis van liefde, vol muziek; een plek van vrede. Dat het vandaag zo mag zijn.

In deze liedviering zingen wij van en denken wij na over het gedicht 'De zachte krachten', van Henriëtte Roland Holst. Zij schreef dit gedicht in 1918.

Vanaf 1892 publiceerde zij gedichten en ander werk, en zij was politiek actief in socialistische en communistische kringen. Later kreeg haar werk een meer religieus karakter. Maar haar hele leven lang vocht en schreef zij tegen het verschuiven van de menselijke moraal.

Ook is het vandaag Vredeszondag. Het is een wondermooi toeval dat deze twee thema's elkaar in deze viering ontmoeten.

Zingen – Als weerloos is wat is van waarde

(Tekst: Michaël Steehouder / Muziek: Anneke van der Heide)

https://kerklidwiki.nl/Als_weerloos_is_wat_is_van_waarde

Als weerloos is wat is van waarde,
de stille stem niet wordt gehoord,
zo broos en breekbaar onze aarde,
de harde waarheid kindermoord,

als alle macht is aan het graaien,
aan goochelen met geld en goed,
het hoogste woord is leegpraat kraaien,
dat alles groter sterker moet,

hoe zullen dan de zachte krachten
nog overwinnen in het eind,
wat valt er dan nog te verwachten
aan licht dat in het donker schijnt?

Als er een god is in den hoge
die alles hoort en alles ziet
laat die dan naar beneden komen
zo ver van ons bestaat hij niet.

Aansteken van de vredeskaars

..... steekt voor ons de vredeskaars aan, met het licht van de Paaskaars.

Vanuit Gods licht, hier aanwezigheid in ons midden, geven wij een vonk van dat licht door aan allen – mensen en heel Gods schepping – die dat licht van leven zo nodig hebben in de duisternis van oorlog en geweld.

Stilte

De kinderen gaan naar hun eigen viering

Zingen – De zachte krachten (Tekst: Henriëtte Roland Holst / Muziek: Mariëtte Harinck)

De zachte krachten zullen zeker winnen in 't eind
dit hoor ik als een innig fluist'ren in mij;
zo 't zweeg zou alle licht verduist'ren
alle warmte zou verstarren van binnen.

De machten die de liefde nog omkluist'ren
zal zij, allengs voortschrijdend, overwinnen,
dan kan de grote zaligheid beginnen
die we als onze harten aandachtig luist'ren
in alle tederheden ruisen horen
als in kleine schelpen van de grote zee.

Liefde is de zin van 't leven der planeten,
en mensen en dieren.
Er is niets wat kan storen 't stijgen tot haar.
Dit is het zeek're weten:
naar volmaakte Liefde stijgt alles mee

Inleiding

Het koor zong zojuist het gedicht 'De zachte krachten', prachtig op muziek gezet door Mariëtte Harinck. Het is een bekend gedicht. De eerste regels zijn zó bekend dat het gevaar bestaat dat je aandacht daar blijft hangen.

Ook ik blijf meestal ronddwalen bij deze eerste regels. Regels die bij mij steeds opnieuw veel vragen oproepen. En zo ook bij veel anderen. Femke Halsema bijvoorbeeld, erkende wèl het belang van de zachte krachten, maar haakte af bij de 'overwinning in 't eind'. En ook Michaël Steehouder vraagt zich in zijn lied af hoe de zachte krachten zullen overwinnen in het eind.

Zoveel vragen:

waarom winnen ze?

van wie winnen ze dan?

wat winnen ze?

en waarom pas 'in 't eind'?

en is er dan helemaal geen bestaansrecht voor harde krachten?

En verder kom ik dan niet. Maar natuurlijk moet ik verder lezen. Natuurlijk moeten we doorzingen.

Want: 'zo 't zweeg zou alle licht verduisteren, alle warmte zou verstarren van binnen'.

Maar als we dan verder lezen, verder zingen, en zien we dat het erom gaat de liefde vrij te maken, en om te luisteren - naar een liefde die ruist in heel de schepping; een kracht van levensbelang.

En ... hoe broos en kwetsbaar is onze vrede. Hoe kwetsbaar en weerloos is onze aarde, waar wij mensen de vrede niet kunnen bewaren. Hoe zetten wij deze zachte krachten daarvoor in? 'zover van ons bestaat God niet' zongen we: we mogen er zelf een rol in te spelen ...

Muziek

ZALIG ZIJN DE ZACHTMOEDIGEN

Lezing – 1 Kor. 13 : 4 – 7 (NBG)

De liefde is lankmoedig,
de liefde is goedertieren,
zij is niet afgunstig,
de liefde praalt niet,
zij is niet opgeblazen,
zij kwetst niemands gevoel,
zij zoekt zichzelf niet,
zij wordt niet verbitterd,
zij rekent het kwade niet toe.

Zij is niet blijde over ongerechtigheid,
maar zij is blijde met de waarheid.
Alles bedekt zij,
alles gelooft zij,
alles hoopt zij,
alles verdraagt zij.

Zingen – Als wild gras in de bergen (Tekst: Sieds Prins / Muziek: Tom Löwenthal)

<https://gedicht-van-de-dag.blogspot.com/2012/07/donderdag-19-juli-als-wild-gras-als.html>

Enkele gedachten (over de zachte krachten)

Liefde als een stille, vrije kracht, die op ongekende plaatsen werkt. D e liefde is de basis voor de zachte krachten, geduldig, volhardend. Vol-hard-end, daar heb je het harde, dat wij als tegenovergestelde denken van het zachte. Maar z chte krachten zijn niet zw k: we hebben het hier over krachten.

Nee, zachte krachten staan niet tegenover harde krachten, maar tegenover destructieve krachten. Ze staan tegenover krachten die het heilige leven geweld aan willen doen. Soms zijn die ook zacht, zoals de wanhoop. Maar wanhoop is geen kracht, want wanhoop verlamt ons.

En soms stellen die zachte krachten op hun beurt zich hard op: als ze het leven verdedigen, of leven los moeten breken uit angst en haat, die de liefde nog omkluisteren. Wild en uitdagend kunnen ze ook zijn.

Je herkent die zachte krachten niet aan hoe wij ze noemen, maar aan wat ze bewerkstelligen. Niet leven voor eigen belang of om vergelding, maar dat je dat niet nodig hebt, dat is kracht. Het zijn geen krachten die iets willen, maar krachten die iets gunnen.

En altijd zijn deze goede krachten gegrond op liefde en rechtvaardigheid.

Dat vraagt om jezelf te kunnen relativeren, om ruimte te vinden voor verbinding met de ander.

Het vraagt ook om die krachten te kunnen onderscheiden. Zodat we weerstand kunnen bieden aan destructieve krachten, die de angst activeren.

En n t zoals wij spreken over de zachte kr chten, spreken wij ook van 'zacht-moedigen'. Want er is moed voor nodig om zo te leven, vaak tegen de heersende winden in. Je zult voor die zachte krachten

bewust moeten kiezen, en steeds weer kunnen onderscheiden waar en hoe die zachte krachten werken. Dat vraagt oefening, steeds opnieuw terug keren naar die basis van de liefde, die lankmoedig is. Steeds opnieuw aandachtig luisteren en 'hun zachte stem in alle tederheden van het leven horen ruisen'.

Die zachte krachten, het zijn krachten. Klein als ze misschien lijken, zetten ze iets in beweging. Ongezien woekeren ze in de kieren en barsten van het leven. Ze kloppen op onze deur, maar we zullen zèlf open moeten doen om ze toe te laten. Durven we dat? Overzien we de consequenties van die keuze? Houden we dat vol?

Niet alleen. We hebben elkaars bemoediging nodig, net zoals het nodig blijft om de woorden van Jezus te blijven lezen: Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven.

Stilte

Zingen – De zachte krachten (Tekst: Nelleke van Vliet / Muziek: Peter Rippen)

De zachte krachten,
zij hameren niet en
zij beschadigen niet,
maar weven en dragen.

De zachte krachten
zijn niet onverschillig.
Zij zien en luisteren,
hebben hart en de tijd.

De zachte krachten,
nemen niets, zij geven
leven, en verbinden,
laten rozen bloeien.

De zachte krachten
houden het scheppen gaand'(e),
en kiezen het goede,
maken daar ruimte voor.

De zachte krachten,
het zijn de stille krachten,
die van een sterke geest
die leert (en) los durft laten.

De zachte krachten,
zij zijn niet van later,
winnen niet van and'ren;
overwinnen angst en haat.

De zachte krachten,
wat zullen zij winnen?
Vertrouwen, om te gaan
waar liefde nodig is.

Lezing – De kleine goedheid

Tussen alle verwording van menselijke verhoudingen houdt de goedheid stand. Ze blijft mogelijk, ook al kan ze nooit een systeem of sociaal regime worden. Elke poging om het menselijke helemaal te organiseren is tot mislukken gedoemd.

Het enige wat levendig overeind blijft is de kleine goedheid van het dagelijks leven. Ze is fragiel en voorlopig. Ze is een goedheid zonder getuigen, in stilte voltrokken, bescheiden, zonder triomf. Ze is gratis en juist daardoor eeuwig. Het zijn gewone mensen, 'simpele zielen', die haar verdedigen en ervoor zorgen dat ze zich telkens weer herpakt, ook al is ze volstrekt weerloos tegenover de machten van het kwaad.

De kleine goedheid kruipt overeind, zoals een platgetrapt grassprietje zich weer opricht. Ze is misschien wel 'gek', een 'dwaze goedheid', maar ze is tegelijk het meest menselijke in de mens. Ze wint nooit, maar wordt ook nooit overwonnen!

Emmanuel Lévinas, vertaling: Froukje Slofstra

Zingen – Maak mij een werktuig van Uw vrede

*(Tekst: Herman Verbeek /
Muziek: Peter Rippen)*

Maak mij een werktuig van uw vrede,
waar haat is, dat ik liefde ben,
vernedering dat ik daar zal vergeven,
waar tweedracht, dat ik eenheid breng.
Waar dwaling is, laat mij daar waarheid spreken,
waar twijfel, dat vertrouwen komt,
waar wanhoop heerst, dat ik daar hoop breng
waar het duister, daar zij het helder licht.
Dat ik niet kom om troost, maar om te troosten,
dat ik niet vraag om liefde maar zal geven,
want in het geven is het ontvangen,
in sterven staat het leven op.

Enkele gedachten (over vrede)

*En dan die vrede ... wat moeten we aan met de vrede, op vredeszondag, in deze tijd?
Er worden in de media grote woorden gebruikt en het gaat om essentiële waarden. De
oorlogsretoriek lijkt onze zachte krachten luidkeels te overstemmen. We zouden ze haast vergeten.
Maar dan spreekt Emmanuel Lévinas hier over de kleine goedheid, weerloos en platgetrapt. Maar
steeds opnieuw richt zij zich weer op.*

*Het zijn gewone mensen die haar verdedigen. Dat zijn wij, hier. Marijke de Bruijne zei: "het ligt aan
ons hoe de wereld eruit ziet en hoeveel van het Andere wij daar een plaats in geven,- ons daardoor
laten leiden". Wij kunnen er iets tegenoverzetten, een andere wereld dan die van oorlog voor ogen
houden. Maar redden we het daarmee?*

Want oorlog en vrede stellen ons voor een moeilijk dilemma.

*Agressie maakt deel uit van het leven en er zit ook een kiem van agressie in onszelf. We zullen oog
moeten hebben voor onze eigen rol en ons eigen aandeel.*

*Ons niet laten verleiden om mee te doen met het wegzetten van anderen, hen als vijand te
ontmenselijken, en zo geweld legitimeren.*

*Steeds opnieuw zullen we vrede aan de orde moeten stellen, als een zachte stem. Niet luid, om de
vrede niet te overschreeuwen, want dan herkennen we het gesprek niet meer. De vrede niet vergeten,
maar haar een kans geven – ook in onszelf.*

*Tot zover is het soms al lastig genoeg. Maar wat als je te maken krijgt met een ander die zijn hart verhardt, wat dan? Natuurlijk mag je jezelf verdedigen wanneer dat nodig is. En liefde leidt soms ook tot verzet. Maar waar ligt daarbij dan de grens? Hoe en tot hoever ga je erin mee?
Moeten we onze veiligheid en vrede beschermen met 'potentieel effectief' geweld?
En kunnen we anderen respecteren die op grond van hun geweten wel de wapens opnemen?*

*Leo Tolstoj koos voor de liefde, toen hij schreef: "Gewelddadig verzet tegen kwaaddoeners is zo tegenstrijdig dat het de hele zin en betekenis van liefde volledig vernietigt."
En Margot Käsmann zei over Jezus: "Je kunt je voor wapenleveringen niet op Jezus beroepen. Op geen enkele manier. We mogen het evangelie niet glad strijken en tam maken. De radicaliteit van Jezus wordt graag afgezwakt. Maar hij zei: 'Zalig de vredestitelers' en 'Heb uw vijanden lief'. Radicaler kan het niet."*

Hier lijken de zachte krachten hard gespeeld ...

*Oorlog brengt geen werkelijke vrede.
Echte vrede is de vrede in het hart van de mensen:
als wij ons verbonden weten met het universum,
als wij beseffen dat in het middelpunt van dat universum Gods geest woont en dat dit middelpunt werkelijk overal is.
Er kan nooit vrede tussen volkeren of vrede tussen twee mensen bestaan, voordat er vrede is in het hart van de mensen.*

En zo wijst deze eerste, echte vrede ons een levenswandel, die de aanleiding en de eigenlijke kiem van elke oorlog wegneemt.

Zalig de vredestitelers, zalig de zachtmoedigen, die zacht en mild blijven in hun denken, hun spreken en in hun handelen; die een werktuig van Gods vrede willen zijn.

En zo komen we terug bij de kleine goedheid, in het dagelijkse leven. Hoe nemen wij de zorg op voor die kleine goedheid?

Stilte

GEVEN, DELEN & ONTVANGEN

Voorbeden – Die het lijden van de mensen

Tekst: Michaël Steehouder / Muziek: Chris van Bruggen)

https://kerkliewiki.nl/Die_het_lijden_van_de_mensen

Die het lijden van de mensen
uit jouw verste verte ziet:
onderworpen aan de sterksten
zo wil jij de mensen niet.

Open jij nu onze ogen
doe ons zien wat om ons is:
mensen die niet leven mogen,
tranen nog niet uitgewist.

Die het zuchten van de mensen

in jouw diepste stilte hoort,
kreten woede en verwensing
stille onmacht zonder woord.

Open jij nu onze oren,
geef geslagen mensen stem,
niemand mag bij jou verloren,
niet in onmacht vastgeklemd.

Jij die weet wat in ons omgaat,
die ons kent en van ons houdt,
roept ons wakker dat wij opstaan
tegen wat ons tegenhoudt.

Wees geweten in jouw mensen,
in het vragen van een kind,
in de liefde zonder grenzen
waar de een de ander vindt.

Jij daalt af, komt in ons midden,
zingt met ons het levenslied,
jij komt onze huizen binnen
met hun vreugde en verdriet.

Wees nabij in onze dagen,
in de nachten zonder zicht,
wil de toekomst met ons wagen
laat ons leven in jouw licht.

Jij trekt mee om te bevrijden,
brengt ons naar de overkant,
daar zul jij de mensen leiden
naar jouw toekomst: goed nieuw land.

Ga met ons een weg van vrede,
neem ons allen bij de hand,
dat wij ons gedragen weten
naar jouw toekomst: goed nieuw land.

De kinderen komen terug

Collecte en mededelingen

...

Bij de uitgang krijgen jullie een duifje mee. We hebben berichten over oorlog en geweld omgevouwen tot deze vredesduifjes. En in de koffiekamer staat een mandje met witte, onbeschreven duifjes. We willen jullie vragen om de komende maanden te zoeken naar gebeurtenissen en plekken waar zachte krachten aan het werk zijn. In december verzamelen we deze duifjes dan weer, om er met kerst de kerkruimte mee te versieren.

...

Binnendragen van Brood en Wijn

Tafellied – Een schaal met brood, een beker wijn

(Tekst: Henk Jongerius /
Muziek: Tr. J. M. Neale)

Een schaal met brood, een beker wijn
zal dat voor ons voldoende zijn
om licht te zien in duisternis,
om te verstaan wat liefde is?
Want God is ver en oorlog went
en wie verstaat zijn testament,
zijn woord dat om vertrouwen vraagt
en hoop en leven in zich draagt?

Ik ben uw brood, uw beker wijn:
de wereld zal gelukkig zijn
als zij de wegen op wil gaan
waarlangs ik haar ben voorgegaan
want hoe de mens ook vrede zocht
zij wordt alleen door hem gekocht
die niets meer te verliezen heeft
en zoals Ik zijn leven geeft.

Wanneer gij brood breekt in mijn naam,
om vrede vraagt in uw bestaan
en van de liefdesbeker drinkt,
tezamen zijt en eenheid vindt:
dan moet gij zelf tot voedsel zijn
voor allen die op aarde zijn,
en zal het brood, de beker wijn,
u levenslang voldoende zijn.

Nodiging

*Zoals wij hier staan, niemand uitgezonderd,
met lege, open handen –
ontvangen wij brood en wijn,
voedsel en vreugde voor ons leven.
Wij danken de Levende voor dit geschenk.*

*Zoals dit voedsel gaat van hand tot hand,
zoals deze vreugde reikt van hart tot hart,
zo mogen wij elkaar ook Gods vrede toezingen.
Opdat de liefde verder reikt dan deze plaats en dit uur,
verder reikt dan wat mogelijk lijkt
voor ons en voor ieder die wij zullen ontmoeten.*

Vredegroet – De vrede gaat (Tekst: Harry Wouters / Muziek: Arjan van Baest)

De vrede gaat van hand tot hand
Van mond tot mond van mens tot mens
Van hart tot hart de ruimte rond

Delen van Brood en Wijn / Zingen – Donna nobis pacem

Z. O. Z.

Slotwoord

Jezus zei: Kom tot Mij, jullie die vermoeid en belast zijn, en Ik zal jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart.

Wees dan vredestitchers. Treed mensen en de schepping tegemoet met ontferming, goedheid, bescheidenheid en verdraagzaamheid.

Ga - zacht en moedig en in vrede – met Gods Geest in jullie harten - tot de einden der aarde.

Slotlied – De Geest van God waait als een wind

(Tekst: Marijke de Bruijne / Muziek: Gon Voorhoeve)

<https://www.youtube.com/watch?v=HW47502Yfvo>

De geest van God waait als een wind
op vleugels van de vrede,
als adem die ons leven doet,
deelt ons een onrust mede
die soms als storm durft op te staan
geweld en kwaad durft tegengaan,
een koele bries die zuivert.

De Geest van God is als een vuur,
als vlammen fel bewogen,
verterend wat aan onrecht leeft,
een gloed vol mededogen.
Een vonk van hoop in onze nacht,
een wenkend licht dat op ons wacht,
een warmte in hart en ogen.

In stilte werkt de Geest van God,
stuwst voort met zachte krachten,
een wijze moeder die ons hoedt,
een bron van goede machten.
Zij geeft ons moed om door te gaan,
doet mensen weer elkaar verstaan,
omgeeft ons als een mantel.

Deze viering is voorbereid door Nelleke van Vliet en Liesbeth Vellenga

Cantor: Martijn Jager, piano: Peter Rippen, dwarsfluit: Anne Hesseling, viool: Karin Heesen

Collectedoel: Musicians without borders